

Årgång 30 nr 3 2019

Siriklockan

Frysände pastorats kyrkblad

Svenska kyrkan
FRYSÄNDE PASTORAT

döden är
LIVSVIKTIG
hjärtats
LJUS

innehåll

SIRIKLOCKAN nr 3 2019 Kyrkoblاد för Svenska kyrkan i Fryksände, Lekvattnet, Vitsand och Östmark

Box 52, 685 22 Torsby • info@fryksandepastorat.se • www.fryksandepastorat.se • Ansvarig utgivare: Johan Bonander

Layout: Birgitta Brorson • Bild omslag: Birgitta Brorson • Tryckt hos Ramströms Tryckeri AB • Upplaga: 4800

3 KYRKOHERDEN
har ordet	19 AMERIKABESÖK
i Östmark
4 KYRKORÅDETS ORDFÖRANDE
har ordet	20 KONFIRMATIONER
i Fryksände pastorat
5 EN HYLLNING TILL DE ENVISA
krönika	21 DANSKVÄLL
med Bengt Buskas
6 DÖDEN ÄR LIVSVIKTIG
Else-Britt Kjellqvist	22 NYA MEDARBETARE
i Fryksände pastorat
8 BEGRAV ANDRA
såsom du själv vill bli begravd	24 ETT BISKOPSBREV
om klimatet
10 BOKRECENSION
Gud: Återkomsten	25 MEDARBETARE AVTACKADES
i Fryksände
11 MOPED- OCH TRAKTORGUDSTJÄNST
vid Ingvallsjön	26 BARNVERKSAMHETEN
i Fryksände pastorat
12 DRÖMMEN OM EN MÄTT MAGE
ACT Svenska kyrkan	27 GOSPEL- & JULKONSERT
i Östmarks kyrka
13 GUDSTJÄNSTER
i Fryksände pastorat	28 ANSLAGSTAVLAN
Smått och gott
14 FRYKSÄNDE TOPPAR
konfirmationsligan	29 DRIVE-IN-VIGSEL
i Fryksände
16 KYRKLIGA SAMMANHANG
krönika	30 HJÄRTATS LJUS
med låtar av Ulf Lundell
18 HÄNT I FRYKSÄNDE
bildcollage	31 FAMILJESIDAN
Fryksände pastorat
	32 FRYKSÄNDE PASTORAT
kontaktuppgifter

Vid de här mötena kröp det nu ofta i kroppen min...

När jag i början av 2000 talet arbetade som projektledare på socialtjänstförvaltning i Stockholms stad fick jag ofta väldigt många mail och telefonsamtal på en dag. Pressen att leverera olika lösningar var stor.

Mitt ansvar var att ta fram riktlinjer och policys inom funktionshinderområdet men även att vara den "expert" man kunde vända sig till i de olika stadsdelarna. Det fordrades att jag höll i flera olika parallella arbetsgrupper och chefsnätverk och på mitt bord låg att skriva fram material som förankrades och reviderades i olika led. Material som ofta nådde kommunstyrelsen och ibland även kommunfullmäktige och som där kunde klubbas till gemensamma normer och regler, som till exempel frågor om avgifter eller hur rätten till personlig assistans skulle bedömas i olika fall. Inte sällan arbetade jag under en stor tidspress och killarna på vaktmästeriet kallade mig ofta skrattande för "här kommer sista minuten" då jag kom halvspringande med diverse material som behövde kopieras upp till olika seminarier – ofta senare samma dag. Det här var emellertid en otroligt intressant tid och olika dörrar öppnades upp till miljöer som var väldigt lärorika för en bruksortspojke som jag – som att sitta i olika referensgrupper på Regeringskansliet och Socialstyrelsen.

Vid den här tiden gjorde jag stort motstånd mot det kall jag erfor att bli präst. Ja jag bråkade med Gud dag som natt. Varför Gud? Ja varför i hela fridens namn ska jag lämna ett såhär roligt och intressant jobb? Men den processen är nu en annan historia...

I rollen som projektledare på Socialtjänstförvaltningen föll en dag på mitt bord att samordna ett projekt att LSS-gruppbostäder i Stockholms stad skulle få besök av personer som regelbundet högläste så kallad lättläst litteratur.

Jag kom nu att ingå i en referensgrupp med säte på det dåvarande Centrum för lättläst på Södermalm. Projektet hade fått statliga medel och skulle nu implementeras i hela Stockholms stad på de olika LSS-boendena. Det här projektet skiljde sig från det som jag i övrigt arbetade med på det viset att jag inte alls kunde hålla det tempo jag var van att arbeta i. Ja det var så många detaljer som skulle kannstöpas och de flesta i projektledningsgruppen föreföll ha nästan obegränsat med tid för dessa samtal med för mig till synes oändliga och detaljrika frågor. Vid de här mötena kröp det nu ofta i kroppen min och jag kunde inte låta bli att tänka på alla mail och telefonsamtal jag hade kunnat svara på alltmedan dessa

möten (ja såsom jag uppfattade det) sackade sig fram. Ja det blev kulturkrock – vi levde i olika världar.

Ibland tänker jag att vi i kyrkan nog många gånger riskerar att uppfattas lite som det där Centrumet för lättläst när vi envisas med att mitt i en stressad och ganska slimmad värld predika och sjunga och på olika vis söker gestalta evangeliet om och av Jesus Kristus. Och vi erbjuder våra helgmålsböner, bibelgrupper, gudstjänster och så mycket annat i denna, ja... "genre". Samtidigt som barnen ska skjutas till matcher, hus ska målas om och bilen krånglar och svärmor är på sjukhus.

På samma gång är det nu lika viktigt att sköta om själen som väl så många hus och bilar. Den psykiska ohälsan ökar lavinartat och själva avsaknaden av en berättelse där vi är sedda, älskade och burna – den avsaknaden tar nu lätt ut sin tribut bakvägen. Ja lite på samma sätt som kroppen sjangserar om vi inte sköter om den. Vi tappar då geisten, hågen, motivationen och ofta kan nu det bero på att vi har svårt att sätta in våra liv i ett större sammanhang och saknar uppgifter som är lite större än vårt egna privata liv. Psykiatern Aaron Antonovsky kallar detta för KASAM – känslan av sammanhang och att äga en kristen tro ger nu ofta, vill jag påstå, ett sammanhang och en visshet och perspektiv som i det dagliga livet kan vara oundgängliga.

Detta möte med själen kan äga rum i naturen men också på och i en gudstjänst. Du ger dig tid att möta dig själv.

Kyrkan har under de 2000 år den varit verksam inte bara blivit duktig på riter i största allmänhet utan har en väldigt rik kunskap i detta med att fira gudstjänst.

I ditt pastorat har vi ett kompetent team som så att säga "levererar" flera gudstjänster i veckan och dessa håller en hög kvalitet. Det är god musik, det är predikningar som tagit tid att förbereda och det är en liturgi och ett kyrkorum som vilar på mången generation före oss.

Och jag tänker att vi måste gemensamt ansvara och värna dessa så kallade mjuka värden. Annars riskerar allt bli på tok för tunt och innehållsmässigt fattigt. Så glöm aldrig själen och dess relation med det eviga – med Gud! Boka tid och tillfällen för att vårda den. Det är viktigt!

Johan Bonander, kyrkoherde

Höstlöven lyser röda

När du läser dessa rader har sannolikt löven börjat lysa alltmedan nu när jag skriver dessa så råder brittsommar i Torsby. Det blev en typisk svensk sommar i år med många fina dagar men också med regn. Många bönder har kunnat fylla på sina förråd av hö och det känns bra då det varit jordbrukare som befunnit sig lite på marginalen efter fjolårets sommar.

På kyrkogårdarna – alltid så fina och välskötta i vårt pastorat – har man nu sedan en tid klippt häck och rensat desamma och lagt bark ovanpå jorden. Kyrkogårdar i vårt land håller rent generellt en väldigt hög standard och Fryksände pastorat är inget undantag. Det signalerar någonting; en kunskap vi har om hur viktig en grav kan vara för den sörjande – med dess rötter och åminnelser till en tid som varit.

Nu vidtar snart det årliga planerandet inför kommande år. Vi ska som förtroendevalda få presenterat en budget och en verksamhetsplanering inför 2020. Vi har haft en ovanligt lång högkonjunktur och nu börjar allt fler att prata om att den sedan en tid har mattats av. Det innebär minskade skatteintäkter till vår kommun och mindre i medlemsavgift till kyrkans församlingsverksamhet. För kyrkans vidkommande finns här en eftersläpning på ett drygt år men inte desto mindre är vi en del av en föränderlig omvärld.

Mycket har förändrats på kort tid i vårt samhälle och många vittnar om kyrkans betydelse med sina diakoner ute i vården, vid sjukbäddar och vid samtal efter en begravning. Kyrkan har också en beredskap vid kriser som på många vis kan vara oundgänglig för den enskilde. Mycket av detta arbete sker i det tysta – och ska så vara. Så också hembesöken och många av de sociala träffar och möten som arrangeras.

Den prästbrist som det skrivs så mycket om i media och som påverkar så många församlingar, inte minst i Karlstad stift, går ingen obemärkt förbi. I Fryksände har man genom

ett idogt rekryteringsarbete kunnat hålla prästbristen någorlunda stången. Men som så ofta i vårt stift är det devisen den enes bröd är den andres död som gäller.

Vi tappar nu dessvärre Ingela Älvskog som börjar i Årjäng men välkomnar samtidigt Karin Jansson från Arvika pastorat. I den situation som är, blir det naturligt att vi hjälper varandra även över pastoratsgränserna och i sommar har vår kyrkoherde stöttat även Lysviks församling. Sannolikt är detta bara en början på en allt skörare situation men samtidigt visar vi på att genom framförhållning, att prioritera det psykosociala arbetet och ge pastoratets medarbetare och dess kyrkoherde möjligheter att finna kreativa lösningar framåt – så finns det i regel sådana också att finna. Inte minst de senaste fem årens verksamhetsberättelser, bokslut och arbetsmiljöundersökningar vittnar om detta. Det mesta ligger på plus. Med ett sådant arbete i ryggen är vi, menar jag, väl rustade att möta de utmaningar även en försämrad konjunktur kan komma att innebära.

Med det sagt önskar jag dig välkommen till allt vad som erbjuds i våra fyra församlingar – följ med i denna tidning, i Torsbybladet och på vår hemsida: www.svenskakyrkan.se/fryksande, och vill du ta del av lite andlig spis i bloggform rekommenderar jag vår kyrkoherdes predikoblogg på <https://blogg.svenskakyrkan.se/bonander>.

Väl mött i allt som sker nu i höst och vinter.

Rune Mattsson, Kyrkorådets ordförande

Musik i advent

Fryksände kyrka

1/12 kl. 11.00

Kom och fira en annorlunda 1:a advent med sångare, musiker och kulning i Anders Nybergs vackra "HIMMELEN INOM"

En svensk folkmässa sång Charlotta Birgersson, orkester och Fryksände kyrkokör.

Präst: Johan Bonander. Dirigent: Urban Karlsson.

Vitsands kyrka

1/12 kl. 18.00

Kom och lyssna på härlig musik på trumpet, bockhorn, euphonium, trombon, piano och orgel med Urban Karlsson och Anders Hallpers.

Präst: Johan Bonander.

En hyllning till de envisa

Anette Bodinger Larsson, journalist, hobbybiodlare och prästfru är Siriklockans nya krönikör. Eventuella åsikter som uttrycks är skribentens egna.

Offentliga ursäkter och rättning i leden har en tendens att komma femtio år för sent. Jag vill ge en eloge till alla er envisa som har kraft och mod att ta kampen mot okunskap, dumhet och stelbent byråkrati.

År 2000 hölls den första Förintelsekonferensen i Stockholm. Dåvarande statsministern Göran Persson bad de judiska konferensdeltagarna om ursäkt för Sveriges undfallenhet mot Hitlertyskland. Ett annat exempel på offentlig ursäkt är den till alla medborgare som vanvårdades på svenska institutioner från 1950-talet och ända in på 80-talet. Ursäkten från staten kom för åtta år sedan som svar på den vanvårdsutredning som tillsattes efter att en tv-dokumentär om övergreppen skapat starka reaktioner. Ytterligare ett exempel är den offentliga ursäkten för baltutlämningen. 1945 begärde Sovjetunionen att Sverige skulle lämna ut 167 baltiska soldater som under andra världskriget stridit mot de allierade. En begäran som bifölls och som Sveriges regering officiellt bad om ursäkt för drygt femtio år senare.

Framtidens ursäkter

De ovan nämnda exemplen är enligt min åsikt mycket berättigade ursäkter som, även om de inte kan ändra på vad som skett, ändå ger en slags upprättelse till drabbade och deras efterlevande. Samtidigt kan jag inte låta bli att fundera på vad som kommer att vara på agendan om femtio år. Vilka offentliga ursäkter kommer att ges 2070? En inte alltför vågad gissning är att Sveriges regering i historiens ljus kommer med en offentlig ursäkt för att staten så sent som 2019 utvisade asylsökande, som här i Sverige konverterat till en kristen tro, till länder där kristna – särskilt konvertiter – möts av tortyr och i många fall en säker död. Den framtida ursäkten kommer

säkerligen att omfatta även yazidier, inte minst yazidiska kvinnor, som landet Sverige till helt nyligen sänt tillbaka, rakt i famnen på de IS-män som nyss våldtagit dem.

Hur länge?

Om femtio år kommer det återigen att hållas vackra tal om att historia är viktigt för att förstå samtiden och för att inte göra samma misstag om och om igen. Men vad är det som gör att vi inte kan se oförrätterna när de händer? Hur många år kommer det att dröja innan ropen på myndighetsmissbruk inte bara kommer att höras, utan även tas på allvar? Medierna rapporterar flitigt om godtycklighet i asylprocesserna, om omänsklighet och om brott mot mänskliga rättigheter i bedömningar som görs av Migrationsverkets tjänstemän. Ingen beslutsfattare eller läskunnig medborgare kommer i efterhand kunna säga att de inget visste. Bristerna i handläggningen är allmänt kända och här finns fortfarande möjlighet att tänka om och göra rätt. En kanske naiv förhoppning från min sida är att det inte ska dröja femtio år innan våra myndigheter inte bara inser att det finns allvarliga systemfel i dagens hantering av asylsökande, utan gör något åt dem snarast.

Jag vill skicka en tacksam tanke till alla som envist fortsätter att stängas mot dumhet och stelbent byråkrati. En eloge till alla er som kämpar för människor som inte har kraft, språk och möjlighet att själva ta strid. När ert budskap sjunkit in hos den breda massan kommer ni att ha ändrat historien till det bättre.

Döden är livsviktig

Else-Britt Kjellqvist,
poet, författare och
psykoanalytiker.

Text: Else-Britt Kjellqvist Bild: Birgitta Brorson

Undersökningar har visat att avlidna, förutom judar och muslimer, i Sverige blir liggande allt längre innan de begravs. Inte ens vid dödsfall stannar vi alltså upp och många bränns utan någon begravning alls.

Men om vi inte hinner med döden och de döda finns inte heller plats för livet och de levande. Även människors ensamhet kommer till uttryck i begravningsstatistiken. 1991 kom i genomsnitt 41 gäster till en svensk begravning. Idag är de 24. Men om det inte skulle komma någon alls, vem är det då som ordnar med begravning?

Förutom tidsbrist därför att annat prioriteras framför att ta avsked av en bortgången kan detta också vara ett uttryck för att nutidsmänniskan undviker sorgen och sörjandet. Hon flyr det existentiella lidandet och den psykiska smärtan. Men priset är högt, det sker på bekostnad av att vara en levande och kännande människa. Därför att om sorg och förtvivlan stängs ute försvinner också glädje och kärlek.

Till och med på sjukhusen står man emellanåt handfallen inför dödens existens som när min pappa vid 80 års ålder somnade in på det stora sjukhuset. Vid vårt sista möte lyste det om honom där han satt i korgstolen, ute på skärgårdsverandan, inviad i en filt med sitt vitmolnhår, sina blålockeögon och ansiktet förvandlat till ljus. När jag skulle gå bad han mig skära av en av rosorna som klättrade på hans spaljeer och som han sen räckte mig. "Hej då för evigt, jag ska dö nu."

Följande natt dog han i sömnen på Danderyds sjukhus. Hade sovit lugnt hela natten och på morgonen var han död. Någon timme senare ringde man från sjukhuset och förstod ingenting. Man stod handfallen och undrande. Därför skulle pappa obduceras men han, han visste att han skulle dö.

Liv och död förutsätter varandra. I dödens närhet alstras liv. Själv hör jag till fyrtyotalisterna, den stora barnkull som blev till under andra världskriget. Och hur nära kommer man inte varandra i en gemensam kamp för att en människa ska överleva, som ett litet barn som är nära att dö vid en olycka.

Man kan också säga att döden är livsviktig för hur skulle livet gestalta sig om döden inte fanns? Några vill undersöka den saken genom att frysa ner sig för att i framtiden tinas upp i förhoppning att människan då övervunnit döden. Det kommer aldrig att ske men bara tanken att om ett par hundra år vakna upp till en helt främmande och okänd värld är fasanfull.

Ritualer och ceremonier är viktiga. De ger form, ordning och reda åt starka, ibland svårhanterliga känslor. Men ritualerna skiljer sig åt i olika delar av världen, bland skilda folkslag och religioner.

Ur diktsamlingen ORDET

*Vankar i trons spår
ordfös omkring på nätterna
Atervänder om kvällarna
till poesin
som leder från dödshålet
till vatten
där jag finner ro*

När författaren Lars Ellström mellan mars 2009 och november 2011 sammanlagt vandrar mer än 500 mil tvärs igenom Kina från öst till väst möter han i sin bok "Vägen till Kasghar" fältet för "traditionella mongoliska himmelsbegravningar" där ett ljus tänds i pagoden varje gång en död placeras där.

Långsamt börjar han gå över sanddynerna mot stenarna som visar sig vara ett slags gravstenar eller minnesstenar med inskriptioner i mongolisk skrift. Snart upptäcker han att många av lådorna eller kistorna "har gistnat och fallit isär så att de svepta kropparna blottas för både himlen och mig. Ur en sönderfallen kista sticker två fötter fram, prydda med broderade silkeskor. Ur några lådor som mist lock och gavel sticker det fram benknotor och kranier. En kista har fallit isär så att den svepta kroppen ligger nästan fritt och huvudet har trängt ut ur den tunna svepningen."

Ellström känner sig bortom livet, som i en annan värld samtidigt som livet genom döden är mera intensivt närvarande än på vilken bullrande stadsgata som helst. "... det känns som om både min andning och min puls saktar av. Ett lugn fyller mig och jag känner vördnad för de döda som låter mig en kort stund blicka in i deras evighet."

De mongoliska vännerna Qi Lüye och Qi Ling som inte vågat följa med av rädsla för osaliga andar berättar när han kommer tillbaka att om man gräver i sanden, speciellt i den stora kullen, så är det endast ben och skelett. "Där ligger döda från flera hundra år. Förr sveptes de bara i tunt tyg men nuförtiden lägger man dem oftast i kistor men inte alltid."

"Och är det riktigt att man då överlämnade de döda till vargarna för att de skulle befria själen från kroppen och låta den stiga till himlen?"

"Jo, så var det nog", svarar hon. "Men nu finns det inga vargar här längre – men många stora fåglar."

Han undrar också varför det ligger tomma spritbuteljer i sanden runt de döda och deras kistor och jämför med de väl-skötta svenska kyrkogårdarna dit de efterlevande går för att minnas sina döda. "Det vill vi med." Qi Ling förklarar att det hör till att man dricker sprit när man lägger ut de döda och lämnar kvar flaskorna.

Här göms inte döden undan. Eller glöms bort. Och inte flyr man heller. Tvärt om. "Mina mongoliska vänner har öppnat en dörr för mig mot en mänskligt realistisk syn på livet och döden."

"Begrav andra såsom du själva vill bli begravd"

Text: och foto: Anette Bodinger Larsson

Antalet direktbegravningar, där avlidna kremeras och jordsätts utan ceremoni ökar i antal. Värmlands län ligger fortfarande under rikssnittet men kyrkoherde Johan Bonander ser med oro på utvecklingen.

I Stockholm är nästan var tionde begravning en direktbegravning och i Värmland förs nästan var femtonde avliden till sista vilan utan någon ceremoni.

– Direktbegravningar är ett fenomen som började i storstäderna där det har blivit mer och mer vanligt. Här hos oss hör det än så länge till undantagen, säger Johan Bonander.

Sveriges Begravningsbyråers Förbund som tagit fram statistiken har inte gjort någon undersökning om varför direktbegravningarna ökar, i dagsläget vet man inte vad det beror på.

En anledning kan vara brist på pengar men Johan Bonander påpekar att det idag finns många möjligheter till ett ceremoniellt farväl som inte behöver kosta särskilt mycket.

– Jag tycker att du ska begrava andra som du själv vill bli begravd. Det handlar om etik och om respekt för ett liv som levts. Det är inte för inte som socialtjänsten kan gå in och betala en begravning för hushåll där det fattas medel. Detta

görs utifrån samma utgångspunkt som att alla människor har rätt till finansiellt stöd för att klara existensminimum.

Etik

En annan orsak till det ökande antalet direktbegravningar kan vara att sorgen upplevs vara "för liten".

– Den anhörige kanske inte hade någon relation med den avlidne som kanske är en avlägsen släkting eller en närstående där kontakten av olika anledningar varit ansträngd.

Men om det skulle kännas märkligt att begrava någon vars liv man knappt känt till eller kanske haft svårt för, finns ändå etiska aspekter att hänsyn till menar Johan Bonander.

– Ett aktuellt ämne är de samekranier som funnits på museum och så sent som i somras efter decennier på dammiga hyllor, återfördes till sin hembygd. Något som de anhöriga kämpat för i decennier. Ett annat exempel är alla krig där soldater kan släpa sina stupade kamrater miltals för att de ska få komma hem, hedras och begravas.

Tiderna förändras

Helt klart är att ceremonierna kring sorg har förändrats. Ett exempel är att man någon gång fram till 1960-talet i Sverige använde sorgband. Under ett år efter dödsfallet skulle familjemedlemmar visa att de hade sorg genom det svarta tygbandet som sattes på kapp- eller rockärmen. På den tiden fanns inte sociala medier och ett nytt fenomen i samband med sorg är att många väljer att skapa minnessidor över sina nära och kära på Facebook och Instagram. Oavsett uttrycks-sätt är själva sorgen förstås lika tung nu som då.

– Minnessidor, begravningsceremonier och inte minst själva planeringen inför begravningen bidrar väsentligt att föra de anhöriga framåt i sorgearbetet. Riten blir en hjälp att inse förlusten och att kunna leva vidare, säger Johan Bonander.

Finns alternativ

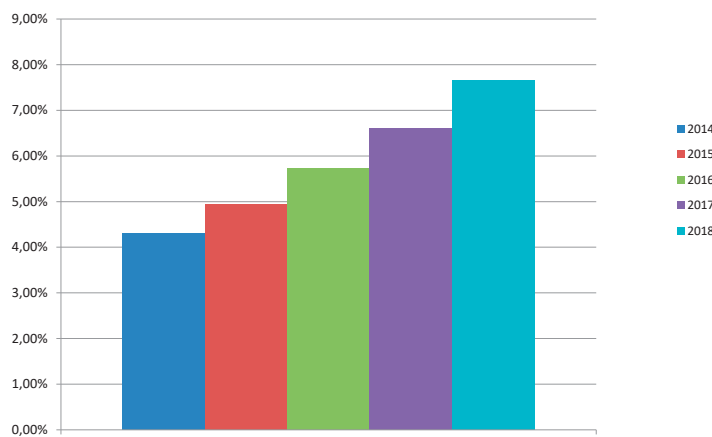
För de som får ansvar för en begravning där man kanske knappt ens känner personen ifråga finns medelvägar att tillgå.

– Begravning med bårtäcke och till exempel askgravlundar är utmärkta alternativ för den här typen av situationer. Trenden i storstäder där man inte kan uppbåda motiv för att lägga ut pengar och ordna en begravning för den som har gått bort är, som jag ser det, ett utslag av ett mer individfokuserat samhälle, säger Johan Bonander och fortsätter:

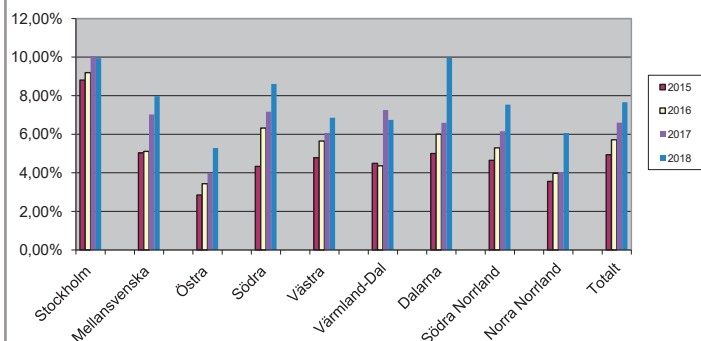
– Det handlar om människovärdet och om att alltid behandla en människas bortgång värdigt. Varje människa har rätt att få ett värdigt avslut där man stannar upp, minns, gemensamt tar farväl och överlämnar den döde in i det löfte som kyrkan har att förvalta – löftet om att vi blir väl mottagna på andra sidan. Vi i kyrkan har ju en lång och gedigen erfarenhet och kan lotsa de anhöriga genom både sorg, begravning och tiden efteråt.

Sorg kan se väldigt olika ut från en person till en annan och ofta vidtar det egentliga sorgearbetet först efter begravningen.

Begravningar utan ceremoni 2014 - 2018

Begravningar utan ceremoni 2018

– Ett stöd i det arbetet är våra diakoners Leva-vidare-grupper där efterlevande kan dela sina tankar och erfarenheter med några som är i samma situation. Dessa samtal kan vara avgörande, för ibland är det livsviktigt att klä sorgen i ord, avslutar Johan Bonander.

Timglaslet

*Du vänder ditt timglas när sand runnit ut.
Du hoppas att vändningen ger nytt liv att leva.
Men vet att din sand den har då tagit slut.
Det tid är att skutans storsegel reva.*

*Det hopp du kan nära då timglaslet vänder
Är att ditt namn på den lista är skrivet,
Som Portvakten läser med darrande händer,
Att du in i Evigheten därmed tar klivet.*

Det hoppas i alla fall Svengus den 29 september 2018

De två sista verserna ur dikten "Timglaslet" av Sven Gustavsson

Bokrecension

Gud: Återkomsten är skriven av Joel Halldorf, docent vid Uppsala universitet med fokus på religion och modernitet. I sin senaste bok skriver han om religionens återkomst och om hur det religiösa postsekulära landskapet ser ut idag. Siriklockans recensent Jonas Bodinger Larsson har läst boken.

Vi har länge fått höra att vi lever i ett sekulärt samhälle där religionen saknar betydelse. Religionen har, hos vissa, ansetts vara onödig och att den endast tillför krig och terror. Joel Halldorf belyser på ett sakligt sätt att dessa påståenden är missvisande, rentav felaktiga. Vi befinner oss, enligt Halldorf, i en postsekulär tid där religionens styrka och betydelse är större än vad vi tidigare kanske anade.

Halldorf lyfter fram flera exempel på hur stor religionen faktiskt är i Sverige – samtidigt som kunskap om den saknas, både hos medier och politiker. Som exempel nämner han herrallsvenskans stora mediebevaktning, ”de hågade kunde följa varje spark från premiären i april till snögloppigt november.” Han skriver att publiksiffran för herrallsvenskan 2017 uppgick till 2,2 miljoner, att jämföra med antalet gudstjänstbesökare i Svenska kyrkan som samma år var hela 15 miljoner! Alltså sju gånger fler än herrallsvenskan. Medierna rapporterar dagligen om fotboll, det handlar då om ”vardagens serielunk”, tabeller, löneavtal, publiksiffror, derbyfester och veckans spelare. Men när medierna nämner religion är det oftast i samband ”när någon förskingrat pengar, begått sexuella övergrepp eller sprängt en bomb”. Halldorf ställer den intressanta frågan om vad som hade hänt om medier enbart skrev om fotboll när det var något negativt? Hur många politiker skulle då ropa på förbud, att den hemska fotbollen borde förbjudas?

Många så kallade sekulära människor hävdar att religion är orsaken till allt våld. Halldorf menar att om vi ska argumentera på detta sätt kan vi räkna upp en mängd sekulärt våld som alla sekulära människor måste ta ansvar för. Franska revolutionens terror, allt våld i kommunismens namn, nazisternas våld samt dagens diktaturer i Kina och Nordkorea.

Halldorf konstaterar i sin bok att vi människor är sociala varelser som söker gemenskap och att föreningsengagemang har positiva effekter för demokrati, ekonomi och so-

Foto: Anette Bodinger Larsson

cialt välbefinnande. Vi bör inte blunda för att jämställdhet och demokrati är något som har vuxit fram genom religiösa minoriteter. Han tar upp ett exempel från Göteborgs stad, där man inte vill ge bidrag till odemokratiska krafter vilket kan resultera i att Equmeniakyrkans scouter inte får något ekonomiskt stöd. ”Det hela är lätt surrealistiskt: kommunen använder alltså ett demokratikriterium för att utestänga en organisation som varit demokratisk längre än den svenska staten”.

Återkommande i boken är resonandet kring liberalismen, att den fungerar som ett politiskt ramverk men att den inte kan stå på egna ben utan behöver rörelser som kan bidra med engagemang och etik. När Sverige klev in i moderniteten gav exempelvis frikyrkorna människor gemenskap och tillhörighet. När nu föreningsdeltagande sjunkit och ”satsa på dig själv” blivit starkare är vi ”lätta byten för profitörstörande företag och populistiska politiker”.

Halldorf pekar även på det faktum att orsakerna bakom nationalismens framväxt brukar tillskrivas invandring och ekonomi men faktum är, menar Halldorf, att det snarare handlar om en existentiell klangbotten, det vill säga saknad av trygghet, traditioner och en känsla av att inte höra till. Inte för inte är Sverigedemokraternas slogan just ”trygghet och tradition”.

Halldorf har ett rakt och tydligt språk som fångar mig direkt. En viktig bok som ger läsaren kunskap om historia, religion och samhälle i kombination med nya och intressanta perspektiv på religionens betydelse i vår tid.

Jag ger boken fyra klockor av fem! Jonas Bodinger Larsson

Moped- och traktorgudstjänst

Text: Jonas Bodinger Larsson Foto: Anette Bodinger Larsson

Sista söndagen i augusti hade jag mitt livs första Moped- och traktorgudstjänst. En unik, speciell och positiv upplevelse som samlade ca 50 deltagare och bjöd på skratt, musik, goda samtal, predikan och korv.

Anders "Halle" Halvarsson med vänner stod för musiken och jag predikade utifrån Tionde söndagen efter Trefaldighet.

Allt startade klockan 13.00 med en kortege från Östmark till Ingvallsjön, med ett stopp utanför Lekvattnets kyrka. Vissa kom på moped eller traktor och andra tog sig till gudstjänsten via bil. Min tanke var först att ta min gamla guld-

färgade Rex från 1973 men dessvärre ligger den sjuk i Fors-haga. Tack vare det fick jag nöjet att resa tillsammans med församlingsbor på en kärra efter en anrik traktor rattad av traktorentusiasten Leif Larsson. Detta var en upplevelse som gav mersmak, jag hoppas verkligen att denna form av gudstjänst kan förbli en tradition.

Lucy och Benjie och Jasmine lever på gatan, bland sopor och i extrem fattigdom.
Foto: Magdalena Vogt

Drömmen om en mätt mage

För syskonen Lucy och Benjie, som lever på en soptipp i Manilla, är fattigdom och ständig jakt på mat en del av vardagen.

Act Svenska kyrkan kämpar för alla barns rätt att leva ett tryggt liv. På Filippinerna tillsammans med lokala krafter som finns på plats dygnet runt för gatubarnen.

5-åriga Benjie svarar direkt på frågan vad han skulle vilja göra när han blir stor: "Jag vill bli doktor - och spela boll." Två år äldre Lucy tänker en stund innan svaret kommer: "Jag vill äta glass och munkar."

Och kanske är det också så, att de mest basala behoven behöver bli mättade innan det ens går att drömma några större drömmar. För barnen lever i ett slumområde byggt på och kring flera soptippar.

Matrester från soptippen får mätta

Stanken är fruktansvärd, hettan tryckande och det är flugor överallt. Människorna som bor här lever i hög grad på det som går att hitta, sälja och äta bland soporna. Matrester som människorna hittar kokas eller steks sedan igen för att sälja till andra i området, eller för att mätta för stunden. Den återvunna rätten kallas pagpag och säljs för ett par kronor.

Undernäringen bland barnen här är regel snarare än undantag. Det är svårt att tro att Lucy och Benjie är fem och sju år. Deras mamma har fött tio barn och är nu gravid igen. Det yngsta barnet förlorade hon när han bara var några månader gammal. Han dog i mässling. Två andra barn har dött

i lunginfektioner. Flera syskon är omhändertagna eller bor med olika släktingar.

"Det är svårt. Det är svårt att hitta mat", säger hon när vi frågar om livet på gatan. "Jag önskar att mina barn skulle klara av skolan och att vi alla skulle kunna återförenas en dag", säger hon.

Många lider av undernäring

Precis om många andra som bor och lever bland soporna i dessa utsatta områden lider hon och barnen av undernäring. Svårigheten att hitta mat är en av de största utmaningarna. Hettan, smutsen och bristen på rent vatten bidrar också till en miljö där sjukdomar och infektioner sprids snabbt. Tillgången till adekvat sjukvård är enormt eftersatt och de flesta har helt enkelt inte råd att betala för sjukvård och mediciner.

Act Svenska kyrkan driver tillsammans med lokala krafter verksamhet för barnen i området. Flera barn har också omhändertagits och bor på olika hem där personal finns på plats även kvällar och nätter. Act Svenska kyrkan stödjer arbetet sedan flera år tillbaka.

Fakta om vårt arbete på Filippinerna

Act Svenska kyrkan kämpar för allas rätt till ett värdigt liv. Barn är en extra utsatt och viktig grupp.

Bland gatubarnen på Filippinerna är hot, våld och sexuella övergrepp vanligt, likaså drogmissbruk. Act Svenska kyrkan stöder den lokala organisationen Bahay Tuluyan, som ger de utsatta barnen mat, husrum och utbildning. Genom verksamheten får barnen vara i en trygg miljö och lära sig om sina rättigheter, att ta ansvar och att samarbeta i grupp. De får också hjälp att bearbeta sina upplevelser, juridiskt stöd samt hjälp att ta sig ur drogberoende.

Vuxna med viktiga roller för gatubarnen erbjuds utbildning. Förutom föräldrar kan det handla om lärare, socialarbetare, poliser och anställda på lokala myndigheter. Barn och deras familjer erbjuds dessutom juridiskt och psykosocialt stöd för att ta sig ur sin utsatta situation.

Gudstjänster

FRYKSÄNDE

Lörd. 5 okt. kl. 18.00

MUSIKGUDSTJÄNST

Katarina Wolf, Urban Karlsson

Sönd. 6 okt. kl. 11.00

HÖGMÄSSA

Katarina Wolf, Urban Karlsson

Sönd. 13 okt. kl. 11.00

HÖGMÄSSA

Jonas Bodinger Larsson, Urban Karlsson

Sönd. 20 okt. kl. 11.00

HÖGMÄSSA

Johan Bonander, Urban Karlsson

Sönd. 27 okt. kl. 11.00

HÖGMÄSSA

Karin Jansson, Anders Hallpers

Lörd. 2 nov. kl. 17.00

MINNESGUDSTJÄNST

Jonas Bodinger Larsson, Anders Hallpers

Sönd. 3 nov. kl. 11.00

HÖGMÄSSA

Johan Bonander, Anders Hallpers

Lörd. 9 nov. kl. 18.00

ORGELKONSERT

Jonas Bodinger Larsson, Urban Karlsson

Sönd. 10 nov. kl. 11.00

FAMILJEGUDSTJÄNST

Karin Jansson, Mia Stenmark,
Halle Halvarsson

Sönd. 17 nov. kl. 11.00

HÖGMÄSSA

Katarina Wolf, Urban Karlsson

Fred. 22 nov. kl. 18.00

ULF LUNDELL-MÄSSA

Jonas Bodinger Larsson, Halle
Halvarsson, Urban Karlsson

Lörd. 23 nov. kl. 18.00

KONSERT *Vokalensemblen*

Brynja Gudmundsdottir

Sönd. 24 nov. kl. 11.00

HÖGMÄSSA

Karin Jansson, Anders Hallpers

Sönd. 1 dec. kl. 11.00

MÄSSA *Himmelen inom*

Johan Bonander, Urban Karlsson

LEKVATTNET

Sönd. 13 okt. kl. 15.00

FAMILJEGUDSTJÄNST

Jonas Bodinger Larsson, Eva Bonander,
Mia Stenmark, Halle Halvarsson

Sönd. 27 okt. kl. 15.00

MÄSSA

Karin Jansson, Anders Hallpers

Lörd. 2 nov. kl. 17.00

MINNESGUDSTJÄNST

Johan Bonander, Mia Stenmark,
Halle Halvarsson

Sönd. 10 nov. kl. 15.00

MÄSSA

Jonas Bodinger Larsson, Urban Karlsson

Sönd. 24 nov. kl. 15.00

MÄSSA

Jonas Bodinger Larsson, Anders Hallpers

Sönd. 1 dec. kl. 11.00

MÄSSA *med kör*

Karin Jansson, Mia Stenmark,
Halle Halvarsson

VITSAND

Sönd. 6 okt. kl. 15.00

MÄSSA

Katarina Wolf, Urban Karlsson

Lörd. 12 okt. kl. 18.00

HELGSMÅLSBÖN

Jonas Bodinger Larsson,
Halle Halvarsson

Sönd. 20 okt. kl. 15.00

GUDSTJÄNST

Johan Bonander, Urban Karlsson

Lörd. 2 nov. kl. 19.30

MINNESGUDSTJÄNST

Jonas Bodinger Larsson, Anders Hallpers

Sönd. 10 nov. kl. 15.00

FAMILJEGUDSTJÄNST

Karin Jansson, Mia Stenmark,
Halle Halvarsson

Sönd. 17 nov. kl. 15.00

MÄSSA

Katarina Wolf, Urban Karlsson

Lörd. 23 nov. kl. 18.00

MUSIK I HELGSMÅL

Karin Jansson, Jonas Bodinger
Larsson, Anders Hallpers

Sönd. 1 dec. kl. 18.00

MUSIKGUDSTJÄNST

Johan Bonander, Urban Karlsson

ÖSTMARK

Sönd. 13 okt. kl. 18.00

MUSIKGUDSTJÄNST

Eva Bonander, Urban Karlsson

Sönd. 20 okt. kl. 18.00

MÄSSA

Johan Bonander, Urban Karlsson

Lörd. 2 nov. kl. 19.30

MINNESGUDSTJÄNST

Johan Bonander, Anders Hallpers

Sönd. 10 nov. kl. 18.00

MÄSSA

Jonas Bodinger Larsson,
Urban Karlsson

Fred. 15 nov. kl. 18.00

MUSIKGUDSTJÄNST

Jonas Bodinger Larsson

Sönd. 17 nov. kl. 18.00

GUDSTJÄNST

Eva Bonander, Urban Karlsson

Sönd. 24 nov. kl. 11.00

GUDSTJÄNST

Jonas Bodinger Larsson,
Halle Halvarsson

Sönd. 1 dec. kl. 11.00

GUDSTJÄNST *med kör*

Karin Jansson, Mia Stenmark,
Halle Halvarsson

*Fortsättning följer i nästa Siriklocka
Med reservation för ändringar*

FRYKSÄNDE TOPPAR konfirmationsligan

Text och foto: Anette Bodinger Larsson

För femtio år sedan konfirmerades 80 procent av alla 15-åringar i landet, idag är siffran nere på 26 procent. Fryksände pastorat tillhör med sina dryga 60 procent ett lysande undantag. En av anledningarna är tradition.

Allt färre ungdomar väljer att konfirmera sig. För femtio år sedan utgjorde de som avstod några få undantag, idag är det tvärtom. I Fryksände pastorat har antalet konfirmander

visserligen minskat men det är fortfarande drygt 60 procent av ungdomarna som väljer att konfirmationsläsa. Kyrkoherde Johan Bonander är förstås glad över siffrorna samtidigt som han betonar att pastoratet inte kan ta åt sig hela äran.

– De höga uppslutningen är i mångt och mycket ett glesbygdssfenomen där traditionen lever kvar. För en liten församling på landet är konfirmationsdagen en stor dag för alla, släkten sluter upp och det dukas till fest.

För länge sedan var konfirmationen en initiationsrit till vuxenlivet. Men precis som att mycket annat inom kyrkan moderniserats genom åren har även konfirmationen fått ett mer tidsenligt skal.

– Största skillnaden är att det idag oftast finns ett tema knutet till konfirmationen. Jag minns mycket väl min egen konfirmationspräst och undervisningen i Vargöns kapell för nära fyrtio år sedan. Prästen försökte lära mig i stort sett samma saker som jag försöker lära mina konfirmander idag. För även om konfirmationen har ändrat form och det är en annan tid så är budskapet ju i mångt detsamma.

Olika teman

I Fryksände finns just nu tre olika konfirmationsteman: Wildlife, Folkrace samt Bild & Drama.

– Det handlar om att knyta an till det som är möjligt att göra i det sammanhang vi befinner oss. Här finns många naturintresserade människor som är beredda att hjälpa till med läger, camping och kajakpaddling, t ex. Och när jag och min

familj flyttade till Östmark fanns där en motorgård som sjöed av liv och ville samarbeta. Det gäller att hitta anknytningspunkter till både människor och miljö och det tycker jag att vi har lyckats med.

Johan Bonander påpekar att på många andra ställen, i städer inte minst, lockas konfirmander med hjälp av fina resor.

– Min gamla hemförsamling Skarpnäck har t ex rest med sina 45 konfirmander till Assisi i Frankrike under flera års tid. Resan bekostas av församlingskassan i kraft av kyrkoavgifter och resurser från 46 000 invånare. Vi har lika många konfirmander på 8 000 invånare vilket innebär att vi har svårt att göra den här typen av resor.

Avsaknaden av utlandsresor vägs i Fryksände upp av kortare läger och resor som handlar om alltifrån vildmarksturer med övernattnin under bar himmel till museibesök i Karlstad och musikalupplevelser i Stockholm.

– Vår fördel är att vi träffas ofta, i princip en gång i veckan direkt efter skolan. Det blir något annat jämfört med lägerkonfirmation.

Balans

De stora pastoraten har idag kataloger med mängder utav olika konfirmationsinriktningar och teman. Finns det risk att det blir för mycket fritidsgård och för lite budskap?

– Inte som vi har lagt upp det, och det tror jag nog inte att det är rent generellt heller. Däremot kan man fundera på budskapet som allt mer rör sig mot det allmänmänniska planet med inriktning på relationer, respekt och den gyllene regeln i praktisk handling. Det finns alltid en risk att det pratas för lite om rötterna och det som utmärker kyrkan. Något som kan vara välment på kort sikt och grundas i en uppfattning om att man inte ska traggla så mycket med det. Men faktum är att berättelserna från bibeln ofta griper tag i människor och det är upp till varje generation av präster och lärare att göra historierna levande utifrån vår tid och var samhället står i dag.

Fortsätter så frön

Att sja om framtiden är inte lätt men Johan Bonander hoppas på att även merparten av framtida ungdomskullar i Fryksände ska välja att konfirmera sig.

– När det kommer till förekomst av samtal som rör konfliktlösning, förlåtelse, skuld och existentiella frågor, rent generellt i samhället, finns ofta mycket övrigt att önska. Konfirmationsläsningen är en av få arenor för dessa samtal och ett ypperligt tillfälle att rådbråka sig med dessa frågor.

För egen del ser han fram emot att fortsätta så små frön hos konfirmander i Fryksände.

– Jag har ingen susning om var fröna landar någonstans, det är utanför min kontroll. Det viktiga är att fröna säs inte bara för en viss elit, utan för alla och överallt. För att klara det måste vi ha en fortsatt stor bredd i verksamheten, fastslår Johan Bonander.

Varför valde du att konfirmera dig och vad har det gett dig?

– Alla mina kompisar skulle konfirmeras och mamma ville gärna att jag skulle börja så det gjorde jag. Det har varit jättekul och jag har lärt mig massor, både om hur man klarar sig i vildmarken och om annat. Om du gillar att vara ute i naturen och umgås med kompisar så är det bara att köra.

Shaider Balolot, konfirmand 2019, Wildlife

– Det kändes ganska självklart, svårast var att välja inriktning eftersom allt verkade så kul. Jag valde Wildlife eftersom de flesta av mina kompisar valde det. Man kanske tror att en konfirmation bara handlar om Gud och bibelns gamla berättelser, men det gör den inte. Jag har lärt mig jättemycket tänkvårt som är aktuellt idag och som jag kan ta med mig framöver.

Sanna Nilsson, konfirmand 2019, Wildlife

– Jag har alltid haft närstående som konfirmerat sig så det var ganska givet för min del. Det har varit ett jätteroligt år där jag har lärt mig mycket nya saker och fått en bra grund att bygga vidare på. Nu funderar jag på att gå ungdomsledarkursen eftersom jag inte vill sluta med konfirmation, den känns som en del av mig nu. Jag vill fortsätta.

Rebecka Jonsson, konfirmand 2019, Estet

Ja det som i kyrkliga sammanhang benämns diakoni...

Text: Johan Bonander Foto: Birgitta Brorson

Våra ryggar. Våra arma ryggar, ja hur mycket är det inte som just nu de får bära av livets spänningar åt oss. Inte sällan att dessa spänningar sen också kan gå upp mot huvudet och nacken och ge spänningshuvudvärk.

Irma Schultz benämnde i en andakt i P1 våra ryggar som hemliga bakgårdar dit vi ställer ut våra sopor, på en plats där på bakgården dit solen aldrig riktigt når. En talande bild om någon. Och jag tänker hur skönt är det inte att få en spänd rygg masserad, och har du inte provat det måste du unna dig det om du hamnar i den situationen att det behövs.

Jag för min del uppskattar de fåtal massörer som liksom inte ger sig, som bara ska lösa upp knutorna och de masserar nu envist, envist. Efteråt kan man känna sig nästan yr, det knakar i nacken, huvudet sitter med ens inte lika fastnaglat fast, allt är lösare och det har blivit så mycket lättare att andas.

Vår själ och vår kropp hänger så intimt samman och vi måste vara snälla mot dem båda. Ofta är vi nu inte det utan pressar oss, ibland pressar även livet på oss utan att vi kan göra så mycket åt det utan då är det nu bara att hänga med. Härda ut. Bitar i.

En kvinna i Lukasevangeliet (kapitel 10) var i den situationen att hon varit tvungen att härda ut, hänga i, bita i. I arton

långa år. Hur hennes hemsituation såg ut vet vi inte och lika lite om vad som hände i hennes liv, ja vad hade lagts på hennes skuldror?

En av Martin Luthers första skrifter efter brytningen med påven hade titeln "Om en kristen människas frihet". Den utkom 1520 och Martin Luther menade i sin skrift att friheten fanns inom varje människa – i hjärtats tro på Kristus, och där kärleken från Kristus gjorde människan fri. Denna kärlek får nu "gudsbiten" i oss att växa och förändra oss inifrån och ut.

Många vittnar om att då tron kommer från hjärtat får den en människa att vilja andra gott. Vi blir liksom förändrade inifrån och ut. I förlängningen innebär det att vi rimligen får allt svårare att gå förbi den som är i en utsatt situation; hjärtats röst kallar oss att vara närvarande.

För det handlade nu om kärlek. Om medmänniskoskap – om tjänst - ja det som i kyrkliga sammanhang benämns diakoni. Och jag tänker på kvinnan i Lukasevangeliet som

*"Vår själ och vår
kropp hänger så
intimt samman och vi
måste vara snälla mot
dem båda"*

kämpat med sin rygg i arton långa år, med ständiga värk, värkande muskelknutor och en vardag sannolikt fylld av umbäranden. Det var i Jesu kärleksfulla ögon och händer hon kunde resa sig upp, räta på ryggen, röra på huvudet så att allt knakade loss i leder och muskler, bli befriad och hel. Ja i en kärlek som nu var starkare än förmaningar och tyckanden och tänkanden om hur allt kanske borde vara. Istället tog sig något igenom, som en varm kniv i smör – Jesu händer - och helade nu det som varit brutet. Och detta skedde genom den medkänsla Jesus Kristus förkroppsligar och kallar oss ut i – att efterlikna - varhelst vi nu är och lever våra liv. Och det börjar alltid med hjärtats håg.

Luther benämnde den här möjligheten att i sitt hjärta söka sig mot och in i Kristus som Friheten i Kristus. Att vi är kallade att i en värld med fastgrodda uppfattningar om hur allt borde vara nu ska gå ut, fria och vapenlösa och söka tjäna så att krökta ryggar reser sig upp. Det är det medmänniskskapet vi är kallade till.

Jonas Bodinger Larsson, Roger Ericsson, Collen Hern, Paul Settergren, Gwen Hood, Paul Hood

Amerikabesök

Söndagen den 4 augusti fick vi besök från vår tvillingkyrka i USA nämligen från Ostmark Lutheran Church.

Östmarks församling fick fint besök av representanter från Ostmarks församling i Minnesota USA. Det var den pensionerade pastorn Paul Settergren i sällskap med sin kusin Gwen Hood och hennes man Pat samt deras vän Collen Hern som kom. Jag mötte upp vid kyrkan i Östmark och guidade dem genom vår vackra kyrka och kyrkogård. De lyssnade och var mycket intresserade över vår historia som också var deras, eftersom deras anfäder kom från Sörmark. Deras anfäder hade liksom många andra utvandrat till det stora landet i väster i slutet av 1800-talet och då från gården Badnilssätra.

Klockan 17.00 hölls det en finstämd mäsas med präst Jonas Bodinger Larsson och kyrkomusiker Anders Hallpers vid orgeln, som förövrigt briljerade med sina musikaliska färdigheter genom att spela fiol och orgel samtidigt.

Efter mässan överlämnades gåvor från vänförsamlingen i USA och vi skickade även med några gåvor till dem. Därefter tog jag kontakt med Annelie Berglund och Henry Hallstenson som numer är bosatta vid Badnilssäterna om vi fick lov att komma dit. Våra amerikanska vänner fick då äntligen vandra på sina förfäders egendom och lägga sina händer på samma handtag på härbret som deras förfäder vidrört mer än hundra år tidigare. Detta var mycket uppskattat! Sedan gick färden vidare för våra Amerikanska vänner och vi var överens om att nästa gång får vi åka över till USA och besöka deras kyrka.

Roger Ericsson , ordf. Östmarks församlingsråd

Östmarks skolas barn på väg till kyrkan för sin skolavslutning

Temat var sånger av Astrid Lindgren på skolavslutningen. Här sjunger Sofoe och Albin fattig bonddräng

Helga-Sofie Blomqvist , Mathilda Antonsson , Signe Blomqvist, Stina Blomqvist och Thea Antonsson

Vid gudstjänsten på Midsommardagen tackade kyrkoherde Johan Bonander och kyrkorådets ordförande Rune Mattsson av pastor Eva Lenä Gustavsson

Thorleif Styffe med vänner underhöll och spelade i Vitsands kyrka en härlig julikväll. Stämningsfullt och tänkvärt som vanligt

Glädjespridaren John Röddestig i mitten, själv gammal brandman, flankerad av två av Torsbys deltidbrandmän som gästade sommarfesten och visade upp sin utrustning

Kaj Klockars tar med sig vänner och bekanta till familjefesten – här med Said Karkot från Syrien

Nytt i år på försommarfesten var den öppna scenen under Mia och Halles ledning. Här sjunger Alma Haraldsson

Här sjunger den pensionerade kantorn Berits barnbarn Alice Johansson det går att ana påbrået

SOMMARFESTEN 2/6

Den årliga avslutningen för alla barnverksamheter blev än en gång både lyckad och uppskattad.

En fin dag hade vi, i solvärmén på gröngräset utanför Fryksände församlingshem. Glada, skrattande, fnittriga barn, många mjukisdjur, filter, mjuka mattor, stolta leenden och rödda vuxna. Mycket spring i bena, de yngres "fyrfotakryp" och de minstas gurglande skratt när vinddraget från "båtens fallskärmstyg" närmar sig deras ansikten. Cafe' LITEN & stor, barntimmar, miniorer och juniorer. En kyrka full av liv och rörelse, precis som det ska vara.

Det bjöds på ansiktsmålning, korv med bröd, ponnyridning, hoppborg, glass, brandbil och ÖPPEN SCEN med uppträdanden av bygdens barn och ungdomar. Barnen var fantastiskt duktiga och modiga.

Tack alla barn! Tack alla föräldrar! Tack alla som kom! Det är vi; SMÅ & stora som är kyrkan.

Nu har vi inlett en ny termin och nya möten väntar... Babysång, Småbarnskör, Minior & juniorkör, och Young Voices ungdomskör, verkar det kul? Varmt välkommen till våra verksamheter!

Barnkörledare: Rose-Marie "Mia" Stenmark,
070-200 01 56 (sms), www.fryksandepastorat.se.

KONFIRMATION I FRYKSÄNDE KYRKA 18 MAJ 2019

Övre raden: Linnéa Fallgren, Shaider Tamayao Balot, Elias Gerke, Erik Johannesson, Thimmie Hinas Holter, Emil Hedén, Hampus Olsson Wählin, Filip Davidsson, Sanna Nilsson. Mellersta raden: Zeeshan Haidari, Hans Öberg, Anders Halvarsson, Elsa Grönberg, My Axelsson, Thindra Karlsson, Elsa Braneby, Julia Karlsson, Johan Bonander, Emma Ingholm, Markus Olsson, Tindra Magnusson, Stina Holmvik, Anna-Karin Jönsson, Mia Stenmark. Nedre raden: Rebecca Jonsson, Elin Linder, Frida Svensson, Elin Axelsson, Märta Halleson, Linn Danielsson, Ella Johansson, Amanda Berglund, Ida Arpi, Maja Björklund. Foto: Yderstigs bild

KONFIRMATION I ÖSTMARKS KYRKA 25 MAJ 2019

Övre raden: Eva Bonander, Vincent Hallbäck, Hampus Hagelin Edvardsson, Anders Halvarsson, Johan Bonander, Viktor Persson, Ludvig Classon, Alex Martinsson, Mia Stenmark. Nedre raden: Oscar Martinsson, Oskar Eriksson, Erik West, Adam Persson. Foto: Yderstigs bild

BENGT BUSKAS

spelar upp till dans

Präst: Ingela Älvskog

**Lördagen den 16 nov. kl. 18.00-21.00
i Fryksände församlingshem**

Servering och lotterier pågår under hela kvällen
till förmån för Svenska kyrkans julkampanj "För alla flickors rätt till ett värdigt liv".

Endast kontant betalning.

Vi kan ev. hjälpa er att ordna med skjuts i mån av plats.
För info ring pastorsexpeditionen tel. 0560-272 00.

Fri entré, ingen föränmälan!

Kom och umgås, tillsammans gör vi detta till en trevlig kväll!

Karin Jansson präst

Mitt favoritcitat är...

"Var inte rädda" – när änglar uttalar sig till människor i Bibeln inleds det nästan alltid med dessa ord. Jesus själv säger också så på flera ställen så jag tänker att det är ett centralt budskap från Gud.

Jag kommer från...

Ja, hur svarar man på det, själen kommer nog från Värmland men kroppen är från Laxå. Nu bor jag i Mangskog. Mina rötter finns i Askersby utanför Sunne på pappas sida och i Arvika på mammas sida.

Tidigare har jag...

arbetat 20 år som präst dels 11 år i Maria Magdalena församling i Stockholm och nu senast 9 år som församlingspräst i Mangskogs och Brunsbys församlingar i Arvika pastorat och fem av de åren även som sjukhuspräst på Arvika Sjukhus. Innan jag blev präst arbetade jag inom äldreomsorg och hemtjänst. Jag hann också med några år som kyrkvaktmästare/kyrkvakt i Stockholms Domkyrkoförsamling och en del kyrklig barnverksamhet.

Varför jag jobbar i Fryksände pastorat...

Jag blev nyfiken efter att ha läst en annons om ledig prästtjänst här. Jag var redan innan intresserad av den här typen av sammanhang med landsbygd, skog, glesbygd, och Torsby tätort har jag bara haft goda upplevelser av. Det känns lite som en upptäcktsresa faktiskt. Jag vill bekanta mig med folket och naturen här.

Mitt mål/min vision är...

att som präst stå till tjänst. Jag vill vara nåbar och "ofarlig". Jag hoppas ingen tvekar att ta kontakt. Ärendena kan skifta, högt och lågt, sorg och glädje. Vi kan utgå från tro som redan finns eller att tron är obegriplig. Min vision om kyrkan är att det är ett sammanhang där alla människor ryms, oavsett ålder, sinnesstämning, ekonomi, läggning eller annat.

Jag brinner för...

Tron, Hoppet och Kärleken. Det kan låta väl fromt men jag finner att Gud verkar i våra liv inom dig och mig och mellan oss människor, att det också finns en himmelsk evighet redan här och nu och att det finns ett djupt syskonskap mellan alla oss människor.

På fritiden ...

blir det mycket folkmusik och dans, vandringar i skog och mark, lite svamp och bär också. Min familj förstås, jag har son och barnbarn i Stockholm, mamma och syskon på närmare håll.

Vad du inte visste om mig...

Jag är väldigt intresserad av naturen, väderfenomen och viltobservationer, så om du ser något spännande berätta det gärna för mig, jag tycker sådant är fantastiskt. Jag är också intresserad av skogsfinsk kultur och historia.

Jag kommer från...

Jag är född och uppväxt i Grums. Sedan många år bor jag och min familj på en gård söder om Lysvik. Jag har studerat åtta år vid musikhögskolorna i Stockholm och Malmö.

Tidigare har jag...

arbetat som organist i Göteborgs stift samt i Norrstrands församling i Karlstad. Jag har varit bleckblåslärare på Varbergs musikskola. Vid Halmstads regementen I 16 och F 14 var jag verksam som militär musikdirektör under tio år.

Varför jag jobbar i Fryksände pastorat...

De senaste fem åren har jag arbetat som musikrektor i Säfte med mycket administrativa uppgifter samt personal- och budgetansvar. Längtan efter att få sjunga och musicera växte sig stark och jag blev jätteglad när organisttjänsten blev ledig här i Fryksände.

Mitt mål/min vision är...

är att musik med god kvalitet inte ska tillskrivas någon speciell musikgenre. Jag ska sträva efter att musikalisk bredd och kvalitet ska genomsyra mitt arbete som organist.

Jag brinner för...

att barn och ungdomar ska ges samma möjligheter att utvecklas inom de konstnärliga uttrycksformerna oavsett var man i Sverige råkar växa upp.

På fritiden ...

lever jag för min fru, våra fyra barn, våra hästar, gården, hund, katter...

Vad du inte visste om mig...

Har ett intresse för självhushållning och lantraser. Har en dikobesättning med rödkullor samt föder upp varmblodstravhästar i mindre skala.

Mina favoritcitater är...

"Skogen skulle vara mycket tyst, om inga andra fåglar sjöng än de som sjunger bäst"

"Bättre lyss till den sträng som brast än att aldrig spänna en båge"

"Spela och sjung till Guds ära!"
(Ps 47:7)

Urban Karlsson organist

En älskad skapelse är hotad

Ett biskopsbrev om klimatet

Biskoparna i Svenska kyrkan har reviderat sitt biskopsbrev om klimatet från år 2014. Sedan förra utgåvan har klimatavtalet i Paris slutits. Brevet som nu återutges är ett teologiskt bidrag till klimat- och hållbarhetsdiskussionen i landet, med tydliga uppmaningar till bland andra svenska och internationella beslutsfattare.

Sedan den första versionen av Ett biskopsbrev om klimatet publicerades 2014 har ett globalt klimatavtal slutits – Parisavtalet. Avtalet skapade hopp och ledde till kraftsamling. Fyra år senare ser vi ökade insatser parallellt med att inflytelserika ledare som i USA och Brasilien vill förhindra kraftfulla klimatåtgärder. Kartan har helt enkelt ritats om. Genom en nylansering av brevet vill vi som biskopar återaktualisera frågan och betona allvaret i den situation mänskligheten befinner sig i – vi befinner oss i ett nödläge.

Kyrkan har sedan flera decennier engagerat sig i klimatfrågor, miljö- och rättvisefrågor. Det allra första biskopsbrevet om miljön gav biskoparna ut 1989. Det är grundläggande i kristen tro, i bibelns texter och berättelser och i traditionen, att allt skapat, jord och människor är heliga och bör behandlas med omsorg och varsamhet. Människan har ett unikt värde och en unik uppgift att skydda och ansvara, förvalta jorden och de resurser vi fått.

Idag befinner vi oss mellan hot och hopp. Vi ser tydliga tecken på att klimatförändringar pågår och utgör en utmaning av bokstavligen globala mått. Mänsklighetens handlingskraft står ännu inte i proportion till den enorma utmaningen. Både vår längtan och vår vrede behöver väckas; längtan efter en hållbar framtid och vreden över att en älskad skapelse är hotad. Vi behöver nå fram till hopp som frigör handlingskraft.

Läs mer om Svenska kyrkan och klimatet på svenskakyrkan.se/biskoparnas-brev-om-klimatet

Medarbetare avtackades

Katharina Hieke och Ingvar Svensson avtackades i Frykände kyrka i samband med Katharinas orgelkonsert i maj.

Många kom till kyrkan för att lyssna till konserten samt för att delta vid avtackningsceremonin av de båda mycket uppskattade medarbetarna. Katharina har fått en tjänst inom ramen för Svenska kyrkan i utlandet och flyttat till Wien och Ingvar Svensson har gått i pension efter att tjänstgjort på Fryksände kyrkogård i hela 32 år.

Fryksände pastorats barnverksamhet

VERKSAMHET	ÅLDER	PLATS	DAG	TID	ANSVARIG
Café LITEN & stor	0-6 år med vuxens sällskap	Fryksände församlingshem, ingång källar- entrén	Måndagar	Drop-in 9.30-12.00	Hans Öberg Anna-Karin Jönsson
Babysång & vila				10.30-10.50	Mia Stenmark Halle Halvarsson
Vitsands minior & juniorkör	Åk. F-5	Aspeds skola Vitsand	Måndagar	14.15-14.45	Mia Stenmark Halle Halvarsson
Östmarks miniorkör	Åk. F-2	Östmarks församlingshem	Tisdagar	13.15-13.45	Yvonne Johansson Inga-Lill Nilsson Hans Öberg Mia Stenmark Halle Halvarsson
Miniorer				13.45-15.30	
Östmarks juniorkör	Åk. 3-5	Fryksände församlingshem ingång källar- entrén		15.15-16.15	
Juniorer				16.15-17.30	
Young Voices ungdomskör (i samarr. med konfirmanderna)	Från 13 år	Fryksände församlingshem Musiksalen	Torsdagar	17.30-18.00	Mia Stenmark Halle Halvarsson
Miniorer & juniorer	Åk. F-6	Fryksände församlingshem, ingång källar- entrén	Torsdagar	16.00-18.00	Yvonne Johansson Inga-Lill Nilsson
Fryksände minior & juniorkör				16.30-17.10	Mia Stenmark Halle Halvarsson
Fryksände barn & föräldrakör	2-5 år med vuxens sällskap	Fryksände församlingshem, ingång källar- entrén	Torsdagar	17.10-17.30	Mia Stenmark Halle Halvarsson
Barntimmar				16.00-18.00	Yvonne Johansson Inga-Lill Nilsson

Gospel & julkonsert

Gospelkören
Tonträffen

Janne Lucas
PapaO (fd. Spotnicks)

Präst: Jonas Bodinger Larsson
Kyrkomusiker: Mia Stenmark
och Halle Halvarsson

Östmarks kyrka fred. 15 nov. kl. 18.00

Välkomna alla män - unga som gamla till:

Gubbfrukost

**Vi äter frukost
och samtalar om livets
små och stora ting**

**Varannan tisdag (jämma veckor)
kl. 09.00
på fryksände församlingshem**

Svenska kyrkan
FRYKSÄNDE PASTORAT

Kom och sjung i våra körer!

VOKALENSEMBLEN Måndagar kl. 19.00-21.00

Mindre sånggrupp som sjunger a cappella

Ledare: Brynja bgudmundsdottir@gmail.com

GOSPELKÖREN Tisdagar 18.30-20.30

Vi sjunger medryckande gospel, pop, visa och rock

Ledare: Mia 070-200 01 56

KYRKOKÖREN Onsdagar kl 18.30-20.30

Vi sjunger klassisk kyrkomusik

Ledare: Urban 070-280 99 63

TONTRÄFFEN Torsdagar kl 14.00-15.30

Vi sjunger allsång, visa, pop och rock

Ledare: Mia 070-200 01 56

Fryksände barn- och ungdomsstipendium

delades i år ut till Fensbols IK och Torsby Ridklubb.

Utdelare var Rune Matsson och Ann-Marie Johansson.

Fryksände kyrka lörd. 5/10 kl. 18.00

MUSIK VID HELGSMÅL Kom och fira nattvard och njut av musiken i mässan "I Guds vind" av Simojoki/Kaskinen.

Orkester med stråk och dragspel. Fryksände kyrkokör, dirigent Urban Karlsson, präst Katarina Wolf

Fryksände kyrka sönd 20/10 kl. 11.00

HÖGMÄSSA med medverkan av St Olavs kören från Ekshärad, Gospelkören, Tonträffen, Berit Johansson, Mia Stenmark och Halle Halvarsson

Ingela Älvskog sjöng "Låt hjärtat va med"
under den gudstjänst där hon avtackades.
Ingela flyttar nu till Årjäng.

Östmarks kyrka sönd. 13/10 kl. 18.00

"ÖNSKEPSALMEN" med solister. Kom och önska din favoritpsalm under gemytliga former.
Eva Bonander och Urban Karlsson.

GOSPELKÖREN – en kör för alla

Har du ännu inte provat körsång så är det väl dags?

Vi vill bli fler och behöver manliga stämmor!

Att sjunga är dessutom friskvård som ger hälsovinster för både kropp och själ. Må-bra hormonerna stiger och blodtrycket sjunker.

Vi övar tisdagar kl 18.30-20.30, ojämna veckor i Fryksände församlingshem och jämna veckor i Östmarks församlingshem. Vi har egen gospelpianist, sjunger 2-3 stämmigt, oftast med solist, men vi längtar efter den där fylliga klangen som infinner sig när mansröster finns med. Du behöver inte kunna noter eller ha sjungit i kör förut.

Vi medverkar på Alla helgons dag, 1:a advent, julotta och påskdag, har traditionsenligt återkommande konserter runt vår och jul samt regelbundna gospelgudstjänster. Du behöver inte anmäla dig, det är bara att komma. Info: rose-marie.stenmark@svenskakyrkan.se.

Hälsningar Mia Stenmark 070-200 01 56 körledare
och Halle Halvarsson pianist

Svenska kyrkan
FRYKSÄNDE PASTORAT

Drive in-vigsel

Går ni i giftas- tankar?

2020 arrangerar Fryksände
pastorat på nytt Drive-in-vigsel
i samband med Nostalgidagarna
(första helgen i juni)

För info hör av er till:
Pastorsexp. tel. 0560-272 00

HJARTATS ljus

en mässa med låtar av **Ulf Lundell**

På kvällen den 22 november hålls en mässa i Fryksände kyrka som enbart innehåller Ulf Lundells musik och texter. Tidpunkten är nog vald, den 20 november fyller Lundell nämligen 70 år.

Ulf Lundell har som många säkert vet brottats med livets stora frågor i sina texter. Tankar om tro, hopp, kärlek, tvivel, tröst och försoning har löpt som en röd tråd genom hans konstnärskap.

– Det är aktuella ämnen som även vi inom kyrkan arbetar med. Lundells låtar skapar därför en perfekt inramning till en musikmässa, säger Jonas Bodinger Larsson, präst i Fryksände.

Till saken hör att han länge har följt Lundells skrivande.

– Hans texter har betytt mycket, att få arrangera en mässa som bygger på Lundells låtar är något av en dröm som går i uppfyllelse. Programmet är ännu inte spikat men vi kommer att ha både lokala musiker, körer, gästartister och en och annan överraskning på scenen. Klart är också att kollekten som samlas in kommer att gå till hemlösa i Karlstads stift.

Mer information kommer att publiceras i olika medier allt eftersom programmet tar form, håll utkik!

Döpta**FRYKSÄNDE**

11/5 LUKAS Stig Olof Vestman
11/5 INEZ Elna Elvira Lindh
18/5 Nils NATHANIEL John Olsson
19/5 Leif LUCAS Michael Strandberg
26/5 CLARA Nellie Nilsson
1/6 EDITH Ingrid Nordlander
1/6 ALMA Linnéa Kristina Lind
2/6 JACOB Gustaf Löwenspets
15/6 MINELLE Sofia Maschel
16/6 IVAN Frej Leonard Nygren
29/6 Lars Olov LUDWIG Röjeskog
29/6 LUDVIG Folke Emil Berg
6/7 David IVAR Utter
13/7 NELLY Gunilla Susanne
Zimmermann
20/7 Hanna FRIDA Greta Käck
20/7 ZACKARIAS Antonii Einarsson
27/7 Anna KLARA Kristiina Lähdesmäki
3/8 Sven Mikael MILTON Bergström
10/8 EINAR Erik Hens
21/8 MIRIAM Nefeli El Arabi
24/8 THEO Karl Helge Bood
24/8 EMMYLOU Esther Aleya Brandt
7/9 OSCAR Björn Nilsson

LEKVATTNET

23/6 ALFRED Karl Harry Karlsson
24/8 Nils VICTOR Lundgren

ÖSTMARK

13/7 IVAR Persson Brubråten
17/8 Per Mattes Paul ALFRED Nilsson

Vigda**FRYKSÄNDE**

1/6 Malin Larsson och Roland Engström
29/6 Louise Westh och David Jansson
10/8 Therese Sjögren och Sonny Över
17/8 Helén Moberg och Henric Persson
26/8 Carina Settergren och
Mahmoud Al Hayek

LEKVATTNET

6/7 ERIK Otto Richter Myrseth
och KELLY Helene Matthews

ÖSTMARK

10/8 Helena Antonsson och Tony Larsson
7/9 Karolina Axelsson och
Christian Falksund

Avlidna**FRYKSÄNDE**

25/4 Karl-Erik Åslund 95 år
25/4 Allan Englund 98 år
29/4 Marie-Louise Lindberg 63 år
4/5 Kerstin Persson 71 år
9/5 Marianne Nordlin 78 år
12/5 Tage Karlsson 75 år
16/5 Maj-Britt Jonsson 86 år
18/5 Göte Brodin 88 år
18/5 Birger Hagman 95 år
29/5 Berit Bergman 85 år
1/6 Bengt Andersson 83 år
2/6 Berit Svensson 82 år
12/6 Hans-Erik Lindgren 71 år
19/6 Karin Våhlberg 85 år
21/6 Sven Åke Johansson 76 år
27/6 Elselise Olsson 81 år
30/6 Ulla-Britt Emilsson 84 år
11/7 Åke Andersson 84 år
15/7 Erik Söderlund 25 år
16/7 Margit Nilsson 87 år
30/7 Sven Gustafsson 93 år
6/8 John Olsson 74 år
6/8 Steinar Sohl 85 år
9/8 Göte Yderstig 81 år
20/8 Stig Larsson 85 år

VITSAND

1/5 Rut Ejner 92 år
3/5 Renée Ericsson 48 år
10/5 Märta Ottosson 95 år
17/5 Olle Berg 73 år
1/7 Matts Adolfsson 88 år
10/8 Edit Persson 95 år

ÖSTMARK

21/4 Tony Olsson 48 år
1/5 Gunborg Johansson 88 år
6/5 Ida Olsson 92 år
20/6 Karin Eriksson 88 år
11/7 Johnny Olsson 75 år
14/7 Oskar Röjvik 90 år
24/7 Sandra Haraldsson 28 år
21/8 Anna Greta Fredsberg 84 år

PASTORSEXPEDITION 272 00

Anna-Lena Yderstig, kyrkoskrivare
Besöksadress: Kyrkogatan 26 Postadress: Box 52, 685 22 Torsby
E-post: fryksande.pastorat@svenskakyrkan.se
Hemsida: www.fryksandepastorat.se
Öppet: mån-tis 10-12, ons-tors 10-12, 13-15

KYRKOHERDE
Johan Bonander 272 01
Tjänstebostad, Östmarks prästgård 200 13

KOMMINISTRAR
Jonas Bodinger Larsson 070-222 18 57
Karin Jansson 070-280 71 94
Katarina Wolf 070-352 32 27

DIAKONER
Eva Bonander 070-375 41 44
Karin Lövestam-Öberg 070-671 39 61
Inger Hjalmarsson 070-375 41 87

FÖRSAMLINGSPEDAGOG
Hans Öberg 070-250 37 63

MUSIKER
Mia Stenmark 070-200 01 56
Anders Halle Halvarsson 070-280 74 26
Anders Hallpers 070-606 41 03
Urban Karlsson 070-280 99 63

INFORMATÖR
Birgitta Brorson 272 04

KYRKOFÖRVALTNING
Elisabeth Johnsson, kyrkokamrer 272 14
Marie Nilsson, kyrkokamrersassistent 272 03

KYRKOGÅRDSFÖRVALTNING 27225, 272 07
Lars Wikström, kyrkogårdschef 070-531 01 64
Lars Olsson, vice kyrkogårdschef 070-288 36 90
Fryksände, Lars Wikström 070-531 01 64
Lekvattnet, Lars Olsson 070-288 36 90
Vitsand, Roland Nilsson 070-304 57 36
Östmark, Stig Norman 070-595 73 56

KYRKVAKTMÄSTARE
Lisbeth Kanth 070-691 81 64
Jörgen Klockars 070-369 71 70

FRYKSÄNDE FÖRSAMLINGSCHEM 272 00
Anna-Karin Jönsson, församlingssvärdinna 272 15
Annamaj Carlsson, lokalvårdare 272 00
Marita Bergström, lokalvårdare, adm. 272 00

LEKVATNETS FÖRSAMLINGSCHEM 501 01

ÖSTMARKS FÖRSAMLINGSCHEM 200 59

BLOMSTERFONDER 272 00
Fryksände, pastorsexpeditionen eller via hemsidan www.fryksandepastorat.se
Lekvattnet, Anders Nilsson 500 28, 070-670 97 20
Vitsand, Arnold Mattsson 423 09, 310 75
Östmark, Maj-Lis Haglund 210 09

KYRKORÅDETS ORDFÖRANDE
Fryksände pastorat, Rune Mattsson 132 82

FÖRSAMLINGSRÅDETS ORDFÖRANDE
Fryksände, Torbjörn Jansson 423 58
Lekvattnet, Inga-Britt Keck Karlsson 520 50
Vitsand, Thore Jonsson 070-511 84 38
Östmark, Roger Ericsson 070-693 62 68